

344.600

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG'

IGAZGATÓSÁGÁNAK

J E L E N T É S E

A' TÁRSASÁG'

1832BELI MUNKÁLÓDÁSAIRÓL 'S PÉNZTÁRA'

MIBENLÉTÉRŐL.

MÁSODIK ESZTENDŐ.

PESTEN,

TRATTNER^{JE} ÉS KÁROLYI' NYOMTATÁSA.

M DCCC XXXIII.

A.

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG' MUNKÁLÓDÁSAI

1832^{ben.}

Tartott a' Társaság, két hónapi szünnapjain kívül, 35 héti ülést, nagy gyűlést kettőt. Az elsőbb ezek közül 8 üléssel, Martiusban volt, mint még 1831-ről elmaradott, a' másik 11 üléssel Augustus' végével és September' elején. Kinevezett az elébbeni tagokhoz az Igazgatóság 3 új rendest. Választottak a' rendes tagok 6 új tiszteletbelit, 6 rendeset, 36 honi levelezőt, 4 külföldit. Megholt a' helybeli rendes tagok közül Imre János, külföldi levelezők közül B. Zach Ferencz Párisban.

Az Igazgatóság' helybenhagyásával „Névkönyv“ czímmel a' Társaság ki kezdette adni tagjainak névsorát, mellyhez a' rendszabások, a' pénztár' állapota, 's a' megholt tagok' életrajzai csatoltattak.

Okleveleiket a' tagok megkapták.

A' martiusi és augustus-septemberi nagy gyűlésnek az alaprajz' értelméhez képest költ olly határozatai, mellyek külön külön minden tagot, foglalatosságában utasítsanak, jegyzőkönyvből kivonva, nyomtatásban küldettek meg.

Az alaprajz szerinti munkálkodások így folytak:

I. A' honi nyelv' mívelésére nézve.

1. Beküldék a' philosophia' és mathesis' osztályának tagjai az oda tartozó tudományos műszavakat, 's azok rendbe szerkesztése Szalay Imre és Bitnitz Lajosra bízott, az Igazgatóság pedig majd kiadásokra költséget rendelt.

2. A' többi 4 osztály' műszavaihoz is újra több gyűlt, mellyek majd hasonlóképen rendbeszedetnek.

3. Felszólítás bocsátatván az elavult, vagy nem mindenütt ismeretes tájszavak', magyar mesteremberek közt divatozó műszerszavak' összeírására, ezekből is a' tagok, valamint más hazafiak is jó csomót küldöttek már be. Ezek' gyűjtése foly.

4. Ns. Esztergom és ns. Komárom vármegye megkeresvén a' Társaságot köznépi magyar dalok', szokások', játékok' feljegyeztetésire, annak következtetésül a' 'Társaság' minden tagjához körlevél ment, 's mostanig köznépi magyar dalokból öt külön gyűjtemény jött be. Foly ezek' megvizsgálása 's a' java sajtó alá kerülend.

5. Mivel a' Társaság neve alatt kiadandó nagy szókönyvhez, minden magyar szó' hosszas összegyűjtése, megbírálása miatt több esztendő kívántatik, más külföldi társaságok' ilyen munkálatinak példája szerint, el van fogadva néhány tagnak, kik egyesületben magyar-német és német-magyar zsebszókönyvet készítenek, ebbeli dolgozásra ajánlkozása, 's mihelyt azt elkészítik, az ülések is által fogják nézni, hogy az ország-szerte nyilatkozott közkívánság' teljesítésére hajló készségét a' Társaság kötelessége szerint előlegesen is bebizonyítsa. Ezen zsebszókönyvet azonban a' Társaság még nem fogja magáénak vallani, 's azért kijöttét csak úgy eszközli, mint más külön írók' munkáját.

6. A' miben magyar helyesírásra nézve a' Társaság eddig megegyezett, azt kiadta e' czímmel: Magyar helyesírás' és szóragasztás' főbb szabályai a' m. t. Társaság' különös használatára, Pesten. E' cím mutatja, valamint az előbeszéd, hogy a' társaság ezzel tétovázás' és tarkaság' elkerülése végett különösen csak a' maga irataiban kíván élni, 's így ha egyéb munkát bocsátand is ki, tagtól, nem attól, de külön ennek neve alatt, erőszakosan nem változtatja az író' önszabályait; mivel az illy szabadra hagyás talán új tiszta észrevétellel áll elé, mellyet a' társaság is helyesnek vallhat. Különben is feltétele a' kiadott szabályokon, a' hol kellene, időnként javítani 's ezt a' nagy grammatika' írásakorra fenn is tartotta. Addig is felszólítja minden tagot az augusztusi nagy gyűlés, hogy a' kinek mire észrevétele támadna, jelentse, 's a' javítás folyjon. A' nyelvtudomány' osztálya pedig, az 1833ban tartandó nagy gyűlés eleibe fogja adni javaslatát, a' kettős betűk helyett ajánlandó egyes jegyűekről.

7. A' magyar nagy szókönyv' szerkeztetése' mineműségére nézve végig menvén a' heti ülések Gr. Teleki Józsefnek erről készült 's 1817ben megkoszorúzott munkáján, abból, a' miat elfogadák, némelly hozzáadásokkal készítik el a' nyelvtudomány' helybeli tagjai az előrajzot. Ez majd minden tagnak maga ahhoz tartása végett, meg leszen küldve.

8. Az elavult magyar szavak' és régi szószerkeztetés' tekintetéből nevezetes régi magyar kéziratok közül e' négyet:

a) Az ó testamentumbeli némelly proféták 1382ből.

b) Bátori László' Bibliája 1450ben.

c) Halabori Pap Bertalan' fordítása az ó testamentumból 1508ban.

d) Sárospataki codex, iratja a' Társaság könyvtára' számára; az Igazgató tanácstól arra költség' rendelése után.

II. *Munkák' kiadása.*

1. A' Társasághoz érkezett be megvizsgálás és kinyomtatás végett mind össze 45féle kézirat. Ezekből

a) A' fordításra hirdetve volt színjátékok közül való 9. E' kilenczből elfogadott a' társaság hármát, 's 1833ban ki is jönnek, u. m. Goethe' *Iphigeniáját*, ötös jambusokban Kis Jánostól; A' *Nők' iskoláját* Moliereből Árvay Gergelytől hatos jambusokban; A' *nőtelen philosophust* A. Notából, Császár Ferencztől, prosában. Egy, ujra fordítójának adatott igazítás végett; 3 még vizsgálat alatt van; kettő egészen visszament.

b) A' többi 36 kézirat közül kettő el van fogadva 's kijő e' czímmel: Egyik „*Horatius' levelei*“ alexanderversekben Kis Jánostól 's azokhoz Wieland' magyarázó jegyzetei Kazinczytól. Másik „*Grammatica ungarica ad uso degl' Italiani*“ Császár Ferencztől. 21 vizsgálat alatt van még. Egy az évkönyvbe vétetik fel. Egyet írója megint magához vett. Egy ujra írójának küldetett igazításra. Tíz egészen visszament.

c) A' Társaságtól fordításra kijegyzett külföldi 71 színjáték közül az említett 9 bejöttön kívül, fordítója találkozott 35 darabnak.

2. A' Társaságtól hasonlóan fordításra kihirdetett 61 tudományos munka közül el van foglalva 54, mellyek' beküldése

1833ban következnek, mivel az egy egy munkát többnek is fordíthatására kiszabott verseny időhatár 1832vel végződött.

3. Az évkönyvek' első kötetét tevő kéziratok' nyomtatása 1833. Januariusában kezdődött. Áll ez, a' September 8d. 1832. volt közülésben felolvasottakból 's egyéb tudós értekezésekből, mellyeket az augustus-septemberi nagy gyűlés elfogadott. Az első kötet megjelent hirrre leszen téve ujságokban.

4. Közrendűeknek, gazdaságbeli javítások', találmányok', felfedezések', jóra serkentő példák' olvashatása' tekintetéből, lépés van téve egy szakaszonként kijövő gyűjteményhez.

5. Ezen czikkely alatt említetik a) a' most eleinte egy jutalomnak, melly 200 darab aranyból áll, kijárása. Ítélté azt az augustus-septemberi nagy gyűlés az 1831. megjelent munkák között e' czíműnek: Árpád. Irta Horvát Endre. Pesten, 1831. Felolvasattak a' September 9d. volt közülésben az e' mellett szóló okok, hol e' következő 3 munka: Nyíry, tudományok összesége, Tessedik' utazása francziaországban, 's Vörösmartytól Csongor és Tünde, mint a' többek között jelesebbek voltak megemlítve betűrendben.

b) A' martiusi nagy gyűlés' ajánlására az Igazgatóság évről évre 100 darab aranyat tett ki jutalmul, egyik esztendőben eredeti szomorú, másikba vigjátékra. Ennek kihirdetése 1832b. Martius 24dikére esvén 1833nak Martiusa 24dikéig szomorú játékok' kézíratait várja be a' társaság megvizsgálásra.

c) Az augustus-septemberi nagy gyűlésből a' történettudomány' osztályának javaslatára az Igazgatóság' helybenhagyásával felszólítás ment a' Társaságnak egyik bécsi tagjához, hogy az ottani cs. könyvtárban lévő magyar históriai emlékek' czímeit 's tartalmát összeírja. Így egy más taghoz Peshierába, hogy a' közelében fekvő milanói könyvtárban hasonló legyen. Következnek, költség gyűltével több illy fürkészések, hogy a' magyar históriának hézagai pótolassanak.

III. *Munkák' megbírlása.*

A' Tudománytár czímű folyóirathoz gyűlt mintegy két kötetnyi kézirat, mindenikét 20 ívvel számlálván. Teszik azt

birálatok, jelentések, melyeket a 'Társaság' tagjai a' m. kir. birodalomban kijött akármj nemű 's nyelvű munkákról, készítették, 's kivonatok külföldi literaturáknak 1831en innen elétűnt nevezetesebb termékeikből. Az első kötet sajtó alatt van, 's mihelyt megjelenik, fölöle tudósítás fog szólni.

IV. *Jutalomkérdések.*

Négy olvasatott fel September 8d. a' nemes Pest vármegye palotájában tartott közülésben, melyet Ó Cs. Kir. Fő Herczeg. sége, Ország Nádor-Ispánja 's a' Társaság' törvényes Pártfogója. kegyes jelenlétével díszesített. Ketteje azért szól 1831re, mivel az akkor meg nem tarthatott közülés' hiányát a' Társaság pótolni kívánta. Kiosztás és ujságokba tétel által ismeretesekek már, azonban itt is következnek:

1831re

Nyelvtudományi kérdés.

Melleyek, hányfélék, melly eredetűek és saját jelentésűek egyfelől a' r a g a s z t é k o k (suffixa) vagy is azon szók és szótagok, melleyek által a' magyar nevek' és igék' értelme módosítatik 's meghatároztatik? másfelől a' s z ó k é p z ő k (formativa)? Milly változásokat okoznak és szenvednek ragasztáskor és szóképzéskor; 's végre, melly nemű gyökökhez szövetkeznek az utóbbiak?

Philosophiai kérdés.

Minthogy a' philosophia' minden ágának kifejtése 's hazánkban terjesztése leginkább az által eszközölhető; ha nemzeti íróink a' philosophiára nézve szüntelen szemök előtt tartják, milly sikerrel dolgozának elődeik, vagy miben 's mi okra nézve maradának hátra; ez a' kérdés: Tudományos mivelődésünk' története időszakonként mit terjeszt elénkbe a' philosophia' állapota iránt; és, tekintvén a' philosophiát, miben 's mi okra nézve vagyunk hátrább némelly nemzeteknél?

1832re

Historiai kérdés.

Milyen befolyások volt honi városinknak nemzetünk' kifejtődésére és csinosbulására?

Mathesisi kérdés.

Számláltassanak elő a' nevezetesb eddig felvett módok, mellyek szerint mind az összenyomhatatlan, mind az összenyomható híg test indítja az erőműveket; jeleltessenek ki mindeniknél a' híg test szülte okozatok és szoros megmutatásokkal erősítessenek meg; végre adassék elő, mellyik mód előzi meg a' többbit, 's melly tekintetben?

A' nyelvtudományi és mathesisi kérdés' megfejtése 1833. Mart'. 8dikáig, a' philosophiai és históriaié pedig 1834. Martius 8dikáig váratik be a' Társaság' Titoknokához, a' szerző' nevét magában foglaló lepecsételt levél mellett, mellynek külsején, valamint a' megfejtés' első lapján a' szerző' neve helyett, utasítás végett ugyan azon jelmondás álljon.

V. Tudományos utazások.

Ezekre mostanig sem került alkalom elé.

B.

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG' PÉNZTÁRÁNAK
ÁLLAPOTJA 1832 VÉGÉVEL.

I. Jövedelem.	Pengő pénzben			
	kötelezők- ben		kész pénzben	
	Rf.	kr	Rf.	kr
4) Maradott 1831. December 31dikén a' pénztárban, még pedig:				
1. Alapított tókékből, mellyek' ajánlása esztendőnként következő sorban történt, a' summák az alapítóknál maradván:				
1826.				
Gróf Széchenyi István . . .	60,000			
Gróf Vay Ábrahám . . .	8,000			
Gróf Andrássy György . . .	10,000			
Gróf Károlyi György . . .	40,000			
Gróf Széchenyi Pál . . .	10,000			
Gróf Batthyány János . . .	10,000			
Ifj. Gróf Esterházy Mihály . .	10,000			
Neczpáli Justh Gábor . . .	1,000			
Gróf Teleki József, Ádám, Sámuel és László testvérek . .	5,000			
Ifj. Gróf Esterházy Károly . .	10,000			
Pallini Inkey Imre . . .	1,000			
Gróf Festetics László . . .	10,000			
Szepesi Szabó István . . .	200			
1827.				
József Főherczeg, Nádor . .	10,000			
Gróf Cziráky Antal . . .	3,000			
Pápay Sámuel . . .	1,000			
Hercege Batthyány Filep . .	40,000			
Gróf Keglevics János . . .	4,000			
Gróf Zay Károly . . .	2,000			
Báró Mandell Károly . . .	1,000			
Kopácsy József, Püspök . .	1,000			
1828.				
Jankevich Miklós . . .	1,000			
1830.				
Gróf Károlyi István . . .	20,000			
Gróf Károlyi Lajos . . .	10,000			
Sz. kir. Buda fővárosa . . .	2,000			
Ide járul Gróf Pallfy Ferencz míg él 400 p. f.tal esztendőnként 1826tól.				
2. Kötelezőkben jött által, néhai Sándor István' hagyományaképen az ország' pénztárából	8,840			
	279,040			

	Pengő pénzben			
	kötelezőkben		kész pénzben	
	Rf.	kr.	Rf.	kr.
Általhozat	279,040	—		
3. Kész pénzben, még pedig				
a) Alapítványokban				
Vedres István 1830ban ajánlott 's 1831ben lefizetett alapítvány tőkéjében	200	f.		
Vághy Ferencz Dec. 17kén 1831.	400	f.		
Hont Vármegye küldeményében	20	f. 44 kr.		
Sándor István' hagyományaképen az ország' pénztárából kész pénzül	967	f. 6 kr.		
b) Az említett esztendőben lefizetett kamatok tőkésítendő $\frac{1}{\%}$	2,165	f.		
c) Folyó költségekre	4,073	f. 27 kr.		
			7,826	17
E) 1832ben jött be:				
1. Alapított tőkéekben, mellyek az alapítóknál maradtak				
Báró Prónay Sándor	2,000	—		
Ürményi Ferencz	2,000	—		
Bujanovics Sándor' alapítványa	400	—		
Villax Ferdinand, Zirczi Apát alapítványa	1,000	—		
2. Befizetett és tőkésítendő alapítványokban:				
A' győri evang. gyülekezet' közadománya	—	—	231	14
Fejér Vármegye' két rendű küldeménye	—	—	610	20
Kolosváry Sándor' alapítványa	—	—	400	—
Döme Károly' alapítványa	—	—	300	—
Perlaky Károly' alapítványa	—	—	100	—
Kálmán János' alapítványa	—	—	100	—
Fiume városa' 1000 forintnyi alapítvány tőkéjének 1832. lefizetett első ötöde	—	—	200	—
V. Ferdinand magyar Király' adománya	—	—	10,000	—
Nagy Szombat sz. kir. város' küldeménye	—	—	200	—
	384,440	—	19,967	51

		Pengő pénzben			
		kötelezők- ben		kész pénzben	
		Rf.	kr.	Rf.	kr.
Általhozat		284,440	—	19,967	51
3. Bárá Szepesi Ignácz pécsi Püspök' és Gévay Antal' esztendőnkénti ajánlásai, az 600, ez 50 frt .	—	—	—	650	—
4. Az alapítvány tőkének, mint tisz- ta gyümölcsözésűeknek Gr. Pálffy vitalitiumával együtt, be kellett volna hozniok 21,655 frtot 13 kr. az idén, minden maradék tar- tozást is ide róván, és így a' taval künn maradt 3,622 frtot is, és a' Sándor' hagyományabeli 414 frt, összeleg 4,036 frt, de mivel némelly alapító 's adós, kamatját mind eddig nem fizeté le, összeleg nem jött be több kamatul 1833. Januariusá' elsőjéig mint 18,389 frt, és így künn ma- rad még 3,266 frt 13 kr. . . .	—	—	—	18,389	—
5. Eladott nyomtatványokból . . .	—	—	—	71	24
6. Az esztendő alatt kamatra kiadat- ván 7,000 frt, jött be kötelezőben az egész jövedelem mennyiség	7,000	—	—	—	—
	291,440	—	—	39,078	15
II. Költség.					
1. Két rendű hitelezési költsön . .	—	—	—	7,000	—
2. Titoknak', helybeli és vidéki ren- des tagok', tiszviselők' és szol- gák' fizetése	—	—	—	6,338	3
3. Nem fizetett vidéki tagok nagy gyűléskori napdíjaira 's úta- zási költségére	—	—	—	750	6
4. Nyomtatási, metszési, lithogra- phiai, könyvárosi, könyvkötői, oklevélkészületi költségekre .	—	—	—	2,264	46 ³ / ₅
5. Bútorozásra, a' pénztárkészülettel	—	—	—	1,026	18
6. Lakbér' fejében	—	—	—	715	24
7. Jutalmazásra	—	—	—	1,132	20
8. Elegy költségekre	—	—	—	427	51 ² / ₅
				19,654	49
Marad a' pénztárban	291,440	—	—	19,423	26
	291,440	—	—	39,078	15

III. A' pénzbeli vagyon' állapotja.

		Pengő pénz	
		Egyenként	F.
		Rf.	kr
1. Tőkében, még pedig			
a) Gyümölcsözőben mint felebb	291,440		
b) Kiadandóban u. m.:			
1. Fiume városa' alapítvány tőkéjének befizetett ötöde	200	—	
2. V. Ferdinand' magyar Király befizetett adománya	10,000	—	
3. Nagy Szombat sz. kir. város' külödeménye	200	—	
4. 1832ben lefizetett kamatoknak $\frac{1}{2}$ da a' rendszabások szerint tőkésítendő	3,349	50	
c) Bejelentett, de még le nem tett ajánlásokban:			
1. Torontal Vármegye' gyűjteménye	1,204	24	
2. Bács Vármegyéjé	352	—	
3. Komárom Vármegyéjé	200	52	
4. Nyitra Vármegye' ajánlása	1,000	—	
5. Fiume Városa' ajánlásának maradványa	800	—	
			308,747 6
d) Ide járulnak az esztendei ajánlások együtt 1,050 forint.			
2. Folyó költségekre marad a' pénztárban	—	—	5,673 36
3. Elmaradt kamatok			
a) Az alapítóknál mint felebb	2,614	—	—
b) Sándor István hagyományában általvett, 's egyéb hitelezések után	757	23	3,371 23
együtt	—	—	317,792 5

Az Igazgatóságnak Posenban Februarius 3dikán 1833. tartott üléséből.

Gr. Teleki József m.l.
Elölülő,

Döbrentei Gábor m.k.
Titoknak.